

Президентські вибори в Чеській Республіці – 2023

13 та 14 січня цього року пройшли вибори Президента республіки, який є головою держави та Верховним Головнокомандуючим Збройних Сил Чеської Республіки. Президент обирається громадянами на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років. Термін повноважень Президента починається від дня прийняття присяги. Натомість, другий термін каденції сьогодиншнього очільника цієї, центральноєвропейської країни - Мілоша Земана завершується 8 березня 2023 року.

Немало українських засобів масової інформації, не тільки звернуло увагу на цю подію, саме через європейське лідерство Чехії у підтримці України, від перших днів повномасштабного вторгнення Росії в Україну, але й почали активно цікавитись, як той чи інший кандидат, яких всього 9 - ставляться до України та чи готові й надалі підтримувати її у війні проти російської агресії. Цей, дещо обмежений інтерес українців до виборів президента в Чехії можна пояснити лише кривавою війною. Та й важко собі уявити, щоб українські вибори того ж Президента України якимось чином і будь-коли впливали якимось чином на внутрішньополітичне життя чеських громадян.

Виходячи ж з того, що передвиборчі обіцянки, як і прогнози щодо того чи іншого кандидата в Президенти Чеської Республіки, який може бути більш чи менш «прийнятним» для України - що не завжди збігається з реальністю, вже чи не відразу після оголошення переможця - ми зупинимось на не менш цікавих фактах щодо виборів у Чеській Республіці, про які чомусь українські видання не розповідають своїм читачам.

Вибори президента Чехії

Насамперед, варто зазначити, що нині діючий Президент Чехії, який був обраний у червні 2012 року - є першим в історії цієї країни Голова держави, якого обирали в ході прямих, всенародних виборів. До цього, починаючи з виникнення Першої Чехословацької Республіки у 1918 році, вибори Президента здійснювались у двопалатному Парламенті країни. Тобто, як був переконаний перший Президент Томаш Гаррік Масарик - новостворена держава, яка виникла з руїн Австро-Угорської Імперії та її громадянам був необхідний час, щоб опанувати ази демократії та підготуватись до прямих виборів, на яких голосують виборці - всі дорослі мешканці молодії, європейської країни. Отже, «тренування» в демократії, як бачимо тривало для цієї країни майже 100 років. Принагідно, варто зауважити, що у сусідній Німеччині, вибори Президента Федеративної Республіки Німеччини й по сьогодні відбуваються у Бундестазі (Парламенті) країни. Українці ж краще знають Президента Чехії, на відміну від Президента ФРН, тільки через його нещодавні, дуже «теплі» відносини з російським візаві.

Однак, повернемось до Чеської Республіки. За традицією, яка має місце у цій країні майже 100 років, самі вибори: і президента країни, і обох палат Парламенту й місцевих органів влади та самоврядування - відбуваються два дні й, завжди: у п'ятницю - після обіду (з 14:00 до 22:00) й у суботу - до обіду (з 8:00 до 14:00). Практичні чехи, як чи не найбільші атеїсти у Європі, вважають - що «витрачати» недільний вихідний на голосування а не на відпочинок - «гріх». При цьому, участь у виборах може брати громадянин Чехії, якому на другий день голосування (тобто, не пізніше 14 січня 2023 року) виповнюється 18 років й, відповідно - у другому турі, не пізніше 28 січня 2023 року - чех досягне повноліття.

На відміну від Чехії, вибори вже навіть у незалежній Україні, чи не завжди відбуваються у вихідний день - неділю, що є підтвердженням продовження ще радянської традиції, а саме - «торжества демократії», яке було організовано як справжнє свято для трудящих Країни Рад.

Особливості виборчих органів

Ще однією чеською «родзинкою», навколо виборів та організації голосувань, у цій країні це... відсутність якоїсь «Центральної виборчої комісії», яку формують політичні сили, коли її члени роками сидять на немаленьких зарплатах, незважаючи на те, що значна частина результатів виборів в Україні затверджується не голосуванням виборчих комісій а... рішеннями українських судів. Й це вже не кажучи про справжню, підкилимну боротьбу між політиками України та протистояння між їх партіями: за квоти, за членів ЦВК, за округи і так далі й тому подібне, хоч це дещо інша тема.

Натомість, в Чехії все ж є Державна виборча комісія, головою якої є... [Міністр внутрішніх справ а члени та заступники членів \(є й такі\) - призначаються урядом Чеської Республіки](#). При цьому до складу цієї комісії призначено, як правило чиновників міністерств та відомств країни, зокрема й чеської статистики. Однак, Державна виборча комісія - навіть не має власного Інтернет-сайту а приміщення в якому «засідає» - ділить з кабінетами Міністерства внутрішніх справ, яке прекрасно справляється з роллю організатора підготовки та проведення виборів у країні, вже десятки років, поспіль. Саме [на сайті останнього розміщено всю інформацію, як для кандидатів, так і для виборців та виборчих органів](#). Тобто, в реальному часі є інформація: про виборчі дільниці, про бюлетені, про дату й час виборів, про порядок голосування, в т.ч. й за кордоном. Тут же знайдемо [всю необхідну та корисну інформацію для виборців, включаючи й для тих, які знаходяться в лікарнях чи закордоном а також візирці бюлетенів та ще цілу низку інших, корисних даних](#).

Щоб не втомлювати читача зайвою інформацією, тільки зазначимо, що Чехія має Постійний список виборців. Кожен з виборців може замовити собі пластикову Картку виборця, яка є дійсною та дозволяє приймати участь у всіх голосування на всіх виборах та місцевих референдумах. Виборчі округи створюються з кількістю, близько 1000 виборців а самі виборчі виборчі дільниці для кожного виборчого округу визначаються... мером муніципалітету чи старостою села. Останні, в межах своїх територіальних округів, під час виборів є виборним органом з усіх видів виборів та голосувань а також: формують кількісний та персональний склад виборчих комісій, готують виборчі приміщення та забезпечують їх всім необхідним для організації голосування (від кабінок до урн для бюлетенів). Так, на виборах до Палати депутатів, Сенату, Європейського парламенту та виборів Президента Республіки кількість членів виборчої комісії має бути не менше 5, на виборах до обласних рад і виборах до міських рад кількість депутатів має бути не менше 6 осіб, а в округах до 300 виборців дільнична виборча комісія може складатися з 4 осіб. З вищевказаного числа членів комісії, [мером муніципалітету чи старостою села призначається секретар \(протоколіст\) а також ним же визначається порядок роботи комісії та організовується їх засідання](#).

Виборчі бюлетені

Особливістю чеських виборів є й бюлетені: їх друк, ступені захисту, доставка до виборця, підрахунок (голосів) та передача на зберігання. Друк, заповнення та розповсюдження бюлетенів та інших виборчих матеріалів забезпечує договірний партнер МВС - приватна компанія. При цьому, бюлетені для виборів Президента Республіки друкуються на простому, без ніякого захисту - папері, формату А5, окремо для кожного кандидата а кожен бюлетень має номер кандидата. Щонайменше як за 3 дні до першого дня голосування, мер муніципалітету чи староста, зобов'язані надіслати кожному виборцю, звичайною поштою - конверт... з виборчими бюлетенями!

Складно порівнювати підхід європейської країни до головного документу волевиявлення громадян - виборчого бюлетеня з аналогічним документом в Україні, де бюлетень має кілька ступенів захисту та є бланком/документом суворої звітності а його друк, облік, переміщення, погашення, знищення, архівування - це окрема спец операція ЦВК, МВС, СБУ та ще низки органів.

Розсилка бюлетенів виборцям

Для участі у виборах Президента Чеської Республіки, кожен виборець, заздалегідь на свою домашню адресу - [отримає конверт з вкладенням: повідомлення про дату та місце виборів, інструкцію щодо голосування та 9 виборчих бюлетенів, по одному на кожного кандидата](#). Йдучи на вибори, в день голосування - виборець принесе бюлетень вибраного ним кандидата, яким й про голосує на дільниці. У другому турі - виборці отримуватимуть бюлетені лише на виборчій дільниці, які, однак будуть іншого кольору (щоб хтось не прихопив бюлетені з першого кола виборів). При цьому, зразки бюлетенів та інформація про можливі друкарські помилки бюлетеня вивішуються у приміщенні для голосування.

Навіть важко собі уявити, що сталося б в Україні, навіть при зразковій роботі Укрпошти, якби виборці отримали... бюлетені, без ніякого захисту, за 3 дні до голосування. Особливо це не нереально-неможливо, саме з врахуванням того рівня фальсифікацій, підкупів виборців, скандалів та судових перипетій, які вже більше 30 років «супроводжують» виборчий процес в Україні. Отже:

свідомість, менталітет, дотримання законів, чесність та порядність це ще далеко не всі критерії, які й сьогодні залишаються дефіцитними в українському суспільстві, відносно тих же виборів.

Особливості голосування та його підсумки

Найцікавішим в Чехії є процес голосування. Отже, після легітимізації на виборчій дільниці, виборець отримує від виборчої комісії порожній, офіційний конверт на якому є відбиток печатки муніципалітету. Саме в нього необхідно вкласти бюлетень тієї, однієї кандидатури, якій виборець вирішив віддати свій голос. У випадку, якщо виборець забув вдома чи загубив раніше надіслані йому, поштою бюлетені з кандидатами та на його вимогу - комісія видасть йому новий комплект бюлетенів. Кожен виборець голосує особисто, представництво його інтересів - не допускається.

В кабінці для голосування, виборець кладе в офіційний конверт один бюлетень за кандидата, за якого вирішив проголосувати. Якщо конверт виявиться пустим, або там буде два бюлетені - голос виборця вважається недійсним. Недійсними є також виборчі бюлетені не встановленої форми, розірвані або не поміщені в конверт. Виборець голосує шляхом опускання офіційного конверта з відібраним бюлетенем до виборчої скриньки перед дільничною виборчою комісією. Порядок голосування у другому турі - аналогічний.

Після закінчення часу, встановленого для голосування, голова дільничної виборчої комісії, який до речі, може продовжити процес голосування, максимум на 1 годину - оголошує голосування закритим і виборчу скриньку, а також переносну виборчу скриньку - розпломбовують. Виборча комісія вилучатиме та рахуватиме подані офіційні конверти з бюлетенями. Після цього окружна виборча комісія оцінює дійсність поданих голосів і підсумовує голоси, подані за окремих кандидатів або суб'єктів-кандидатів.

Після підрахунку всіх голосів виборців дільнична виборча комісія складає протокол про хід і результати голосування, який підписується всіма присутніми членами дільничної виборчої комісії. Копію реєстрації разом із результатами голосування виборча комісія передасть представникам Чеського статистичного управління (ČSÚ) на пункті збору. Виборча комісія отримає від ČSÚ підтвердження про безпомилкове прийняття результатів голосування для подальшого опрацювання. Після цього виборча комісія опечатує всю виборчу документацію та передає її на зберігання до відповідного органу місцевого самоврядування (разом з 2-м примірником протоколу).

Саме така організація завершення процесу голосування, уможлиблює в той же день, вечері – оголосити їх результати та визначити переможців виборів. При цьому, таке оголошення робить... Чеське статистичне управління. А використані бюлетені та протокол - передаються на зберігання до місцевих органів влади, яка їх через... 30 днів, після завершення терміну, в якому можна оскаржити перебіг та результати виборів - знищить, про що буде складено відповідний акт.

Статус президента в парламентській країні

Однак, чи не найважливішим у парламентсько-президентській республіці, якою є і Чеська Республіка - має місце роль Президента, яка є доволі обмеженою, особливо стосовно зовнішніх взаємин, які є прерогативою Кабінету Міністрів цієї країни. Через це, вплив найвищої посадової особи Чехії на відносини з Україною - мінімальний, якщо мова, звісно - не про чергового симпатика кремля, що після подій які мали в Чеській Республіці, починаючи з підривів військового складу у Врбетицях, в 2014 році й закінчуючи видворенням десятків російських дипломатів у 2021 році – малоймовірно.

Отже, перший тур чергових виборів Президента Чеської Республіки - завершено а результати, вже за кілька годин після їх завершення - відомі. Найбільше голосів виборців, які прийняли участь у голосуванні (68,23% від загальної кількості виборців), з кінцевих 8-ми учасників президентських перегонів - отримали: **Petr Pavel (Петр Павел, 61 рік) - 35,40%** та **Andrej Babiš (Андрій Бабиш, 68 років) - 34,99%**. Таким чином до другого туру, який відбудеться вже за два тижні поступають саме ці кандидати в Президенти Чеської Республіки.